

ירושלים, ח' בתמוז, תש"ע

20 ביוני, 2010

חוזר מס' ח-06-2268

לכבוד

התאגידים הבנקאיים וחברות כרטיסי אשראי

הנדון: מדידה והלימות הון

(הוראות ניהול בנקאי תקין)

מבוא

1. ביום 31 בדצמבר 2008 פרסם המפקח על הבנקים הוראת שעה בדבר "מסגרת עבודה למדידה והלימות הון", המבוססת על המלצות וועדת באזל בנושא התכנסות בינלאומית למדידת הון ולתקני הון, שפורסמו ביוני 2006 (להלן - באזל II).
2. הוראת השעה היוותה סיכום ביניים של הליך שהחל במחצית 2007, במסגרתו הופצו למערכת הבנקאית טיוטות בנושאים שונים שנדונו בפגישות שוטפות עם נציגי המערכת הבנקאית, וכן בצוותי עבודה משותפים לנושאים ספציפיים.
3. תחילת יישום הוראת השעה נקבע ליום 31 בדצמבר 2009. לאור זאת, ולאחר התייעצות עם הוועדה המייעצת בעניינים הנוגעים לעסקי בנקאות ובאישור הנגיד, התקנתי את הוראות ניהול בנקאי תקין המצורפות, הממזגות אליהן את תוכן הוראת השעה.

הערות כלליות

4. נוסח מסגרת העבודה פוצל להוראות ניהול בנקאי תקין חדשות בשלושה חלקים:
  - א. בחלק הראשון - מבוא, תחולה וחישוב דרישות ההון המזערי בקבוצה הבנקאית. וכיצד יש לחשב את דרישות ההון המזערי בקבוצה הבנקאית.
  - ב. בחלק השני, הנדבך הראשון - דרישות להון מזערי, מפורטים:
    1. רכיבי ההון (הוראה מספר 202).
    2. אופן חישוב ההון הנדרש בגין סיכון אשראי, לפי הגישה הסטנדרטית (הוראה מספר 203) ולפי גישת הדירוגים הפנימיים (IRB) (הוראה מספר 204).
    3. הטיפול בעסקאות איגוח (הוראה מספר 205).
    4. אופן חישוב דרישות ההון בגין סיכון תפעולי (הוראה מספר 206).
    5. אופן חישוב דרישות ההון בגין סיכון שוק (הוראה מספר 208).
  - ג. בחלק השלישי, הנדבך השני, מפורטות הנחיות לתהליך הערכת נאותות הלימות ההון בתאגידים בנקאיים (הוראה מספר 211).

חלק נוסף, הנדבך השלישי, המתווה את ההוראות והציפיות בנוגע למשמעת שוק, מוזג לתוך קובץ הוראות הדיווח לציבור.

5. מובהר בזאת כי חישוב דרישות יחס הון מזערי יקוים כמפורט בהוראות אלו. עם זאת, בשלב זה, ועד שהמפקח יורה אחרת, תאגידים בנקאיים ימשיכו לחשב, לדווח ולעמוד בדרישות יחס ההון המזערי גם בהתאם להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 311.

6. לצורך נוחות, מספור הסעיפים בהוראות זהה למספור הסעיפים בבאזל II.

7. בתהליך מיזוג הוראת השעה אל תוך הוראות ניהול בנקאי תקין נעשו שינויים טכניים, טיוב תרגום, שינויי ניסוח ושינויי עריכה. סעיפים המתייחסים לפעולות שעל הפיקוח על הבנקים לבצע הושמטו, או פורסמו במסמך נפרד, לפי העניין. השינויים אינם משפיעים על מהות ההוראות, מלבד אלו המפורטים להלן.

8. הוראת השעה מבוטלת.

תיקונים להוראת השעה

9. **בהוראה מספר 201 (מבוא, תחולה וחישוב דרישות):**

סעיף 20 (תחולה):

א. בסעיף קטן 3, במקום המילים: "ונשלט על ידי תאגיד בנקאי", יבוא: "ונשלט על ידי תאגידים כאמור בסעיף 1 או 2 לעיל, הכפופים להוראה זו".

ב. בסעיף קטן 3.א, במקום המילים: "מבסיס ההון של חברת האם", יבוא: "מבסיס ההון של התאגיד השולט בו".

ג. בסעיף קטן 3.ב.ו-3.ב.3, תימחק המילה "הבנקאי".

ד. בסעיף קטן 3.ב.3, אחרי המילים "להעברה מיידית של מקורות", יבוא: "הון או נזילות".

ה. בסיפא של הסעיף, יימחק המשפט: "לעניין הוראה זו, תאגיד בנקאי - לרבות תאגיד אחר שנכלל בדרישות סעיף 20 לעיל".

דברי הסבר

שיפוי של חברת כרטיסי אשראי לחברה בת, שהיא תאגיד עזר, יוכר לצורך פטור מהוראת השעה.

10. **בהוראה מספר 202 (רכיבי ההון):**

א. **נספח א' סעיף א (ב) (הגדרה של הון הנכלל בבסיס ההון - הון רובד 1).**

במקום "עודפים", יבוא "עודפים, בניכוי דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן".

דברי הסבר

לאור אימוץ תקן חשבונאות בינלאומי 10 בהוראות הדיווח לציבור, דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן לא ינוכה עוד מסעיף העודפים בדוחות הכספיים. לפיכך, נוצר צורך לבצע התאמה על מנת להבהיר כי לצורך יישום ההוראה, סעיף העודפים, אשר נכלל בהון של תאגיד בנקאי, לא יכלול דיבידנד שהוצע או שהוכרז לאחר תאריך המאזן.

ב. נספח א' סעיף ד 2 (ב) (הגדרה של הון הנכלל בבסיס ההון - ניכויים מבסיס ההון)

במקום האמור בסעיף קטן 2. (ב), יבוא :

"השקעות ברכיבי הון פיקוחי של תאגידי בנקאיים בישראל וחברות בת שלהם, בין אם אוחדו או לא, אשר אינם משתייכים לקבוצה הבנקאית, לרבות :

- השקעה בניירות ערך המגובים במכשירי הון של תאגיד בנקאי אחר או חברה בת שלו ;
  - אשראי לרכישה של רכיבי הון (למעט אמצעי שליטה כהגדרתם בהוראת ניהול בנקאי תקין 323) כולל ניירות ערך המגובים במכשירי הון של תאגיד בנקאי אחר או חברה בת שלו, בסכום העולה על 1 מיליון ₪ עבור לקוח אחד ;
- וכן השקעות צולבות הדדיות בכל בנק בחו"ל או חברה בת שלו. "

דברי הסבר

הסוגיה נבחנה מחדש לאור הערות התאגידיים הבנקאיים.

11. בהוראה מספר 203 (סיכון אשראי - הגישה הסטנדרטית):

א. סעיף 57 (חובות של ישויות סקטור ציבורי):

(1) בסעיף (ב) תימחק המילה "ישירה".

דברי הסבר

הגדרת ישויות בבעלות ממשלתית מלאה, שאינן מתחרות בסקטור הפרטי כ"ישויות סקטור ציבורי", לא צריכה להיות תלויה בצורה הטכנית של ההחזקה. אופן ההחזקה - ישיר, או בשרשור, אינו קובע את המהות.

(2) לרשימת "ישויות סקטור ציבורי" (PSE) שבסעיף (ד) יתווסף :

Overseas Private Investment Corporation (OPIC)

Federal National Mortgage Association (FNMA)

Federal Home Loan Mortgage Corporation (FHLMC)

דברי הסבר

הוספת הסוכנויות של ממשלת ארה"ב המנויות לעיל, לרשימת "ישויות סקטור ציבורי".

(3) בסוף הסעיף יבוא: "משקל הסיכון שיוחל על חשיפות ל"אשרא" - החברה הממשלתית לביטוח יצוא" יהיה זהה למשקל הסיכון המוחל על חשיפות לממשלת ישראל".

דברי הסבר

החלת משקל סיכון המוחל על חשיפות לממשלת ישראל גם ל"אשרא", שהיא חברה ממשלתית.

ב. סעיף 58 (חובות של ישויות סקטור ציבורי)

בסוף הסעיף יבוא: "מובהר בזאת, כי משקל הסיכון שיוחל על ישות סקטור ציבורי במדינה זרה, לא יהיה נמוך ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג האשראי החיצוני של אותה המדינה".

דברי הסבר

בשל חשיבותו, מועבר התיקון מקובץ שאלות ותשובות.

ג. **סעיף 59 (חובות של בנקים רב-צדדיים לפיתוח)**

במקום הפניה לסעיפים 60-64, מובא מיפוי הדירוגים למשקלי סיכון באופן מפורש.

דברי הסבר

מכיוון שההסדר בסעיפים 60-64 (אופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות לבנקים) שונה, התעורר הצורך לציין את ההסדר ביחס לחובות של בנקים רב-צדדיים לפיתוח באופן מפורש.

ד. **סעיפים 60-64 (חובות של בנקים)**

(1) בסעיף 60 נמחק המשפט: "משקל הסיכון של חוב של בנק שלא דורג לא יהיה נמוך מזה המיושם לחובות של הריבונות בה הוא מאוגד".

דברי הסבר

השינוי באופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות לבנקים אינו מאפשר מצב בו לחוב של בנק ייחוס משקל סיכון נמוך מזה של הריבונות בה הוא מאוגד, ולכן אין צורך בהבהרה.

(2) בסעיף 60 נוספה הבהרה לפיה: "משקל הסיכון של חשיפה בגין אגרת חוב שהנפיק תאגיד עזר ("חברת הנפקה") יהיה כמפורט בסעיף 99 להלן".

דברי הסבר

השוואת משקל הסיכון של אג"ח שהונפק באמצעות חברת הנפקה לזה של התאגיד הבנקאי השולט בה.

(3) סעיף 62 בוטל. במקומו התווסף סעיף 61, בו נקבע כי: "משקל הסיכון לחובות של בנקים המאוגדים במדינה מסוימת יהיה נחות בדרגה אחת ממשקל הסיכון הנגזר מדירוג אותה מדינה. עם זאת, משקל הסיכון לחובות של בנקים במדינות בעלות דירוג +BB עד -B, או במדינות שאינן מדורגות, יהיה 100%".

דברי הסבר

שינוי אופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות לבנקים - במקום התבססות על דירוג אשראי חיצוני של הבנק, התבססות על דירוג המדינה בה הבנק מאוגד.

(4) הוחלפה הטבלה בסעיף 63.

דברי הסבר

הטבלה בסעיף 63 ממחישה את ההסדר הקבוע בסעיפים 61-62. בעקבות שינוי ההסדר בסעיפים אלו, נדרש עדכון סעיף 63 בהתאם.

ה. **סעיף 74 (חובות בביטחון נדל"ן מסחרי)**

בסיפא של הגדרת "חובות בביטחון נדל"ן מסחרי", יתווסף: "וכל עוד החוב הינו בביטחון נדל"ן מסחרי".

דברי הסבר

להבהרה.

ו. **סעיף 76 (הלוואות בפיגור)**
המשפט "מתוך התיק הקמעונאי הפיקוחי יש להוציא הלוואות קמעונאיות בפיגור כאשר מיישמים את קריטריון העידון המפורט בסעיף 70, למטרת שקלול הסיכון" - יימחק.

דברי הסבר

בעת יישום קריטריון העידון יש לקחת בחשבון את הסכום הגולמי של החשיפה ללא הפחתות כלשהן, לרבות חלק החשיפה שבפיגור.

ז. **סעיף 90 (דירוג אשראי חיצוני - תהליך ההכרה)**
בסיפא, המשפט "דירוגים מקומיים (National Scale Rating- NSR) של חברות דירוג אשראי חיצוניות שהוכרו על ידי המפקח, יוכרו לתקופה מוגבלת של ארבע שנים כתקופת מעבר ולאחר מכן יוכרו דירוגים בינלאומיים בלבד" - יימחק.

דברי הסבר

ביטול ההגבלה, שלפיה יוכרו דירוגים מקומיים רק לתקופת מעבר של ארבע שנים.

ח. **סעיף 99 (דירוג מנפיק לעומת דירוג הנפקה)**
תתווספה הבהרות, לפיהן דירוגי הנפקה ספציפיים לא יילקחו בחשבון לצורך קביעת משקל סיכון של חשיפות לבנק (לרבות חברת בת שהיא תאגיד עזר, שכל פעילותה היא בהנפקת ניירות ערך).

דברי הסבר

השינוי באופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות לבנקים קובע כי אין התבססות על דירוגים ספציפיים - בכלל זה דירוגי הנפקה.

ט. **סעיפים 103 ו-105 (דירוגי טווח קצר)**
בסעיף 103 נמחקו התייחסויות ספציפיות לחשיפות לבנקים, ובכלל זה התייחסות לסעיף 105.

סעיף 105 בוטל.

דברי הסבר

השינוי באופן ייחוס משקל סיכון לחשיפות לבנקים קובע כי אין התבססות על דירוגים ספציפיים - בכלל זה דירוגים לזמן קצר.

י. **סעיפים 145 ו-146 (הפחתת סיכון אשראי - ביטחונות)**
בסעיף 145 סעיף קטן (ז) ובסעיף 146 סעיף קטן (ד), המשפט: "חשבון ניירות ערך - יוכר רק במקרה בו הלקוח מוגבל להשקעה במכשירים המפורטים בסעיף זה" - יימחק.

דברי הסבר

הסוגיה נבחנה מחדש לאור הערות התאגידיים הבנקאיים.

יא. **סעיף 151א (הפחתת סיכון אשראי - ביטחונות)**

במקום האמור בסעיף, יבוא:

"למרות האמור לעיל, הקצאת מקדמי ביטחון לניירות ערך כשירים, המצויים בחשבון ניירות ערך הממושכן לטובת הבנק, תתבצע בהתאם לחלופות הבאות:

(א) אם אין באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך, יוקצה לכל אחד מניירות הערך הכשירים מקדם הביטחון הרלוונטי כאמור בסעיף 151 לעיל.

(ב) אם יש באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך, אולם הלקוח מוגבל להשקעה בניירות ערך כשירים בלבד, יוקצה לכל ניירות הערך מקדם ביטחון אחיד הגבוה ביותר שניתן ליישם לנייר ערך בו רשאי הלקוח להשקיע.

(ג) אם יש באפשרות הלקוח להחליף את ניירות הערך והלקוח אינו מוגבל להשקעה בניירות ערך כשירים בלבד, יוקצה לכל ניירות הערך הכשירים מקדם ביטחון אחיד בגובה 50%.

חלופות אלה יחולו על חשבון ניירות ערך או חלק ממנו, בכפוף להסכם בין הבנק ללקוח. הגבלת הלקוח, כאמור בחלופות (א) ו-(ב) לעיל, תהיה אפקטיבית ותוסדר משפטית ומיכונית."

דברי הסבר

קביעת חלופות להקצאת מקדמי ביטחון לניירות ערך כשירים לצורך הפחתת סיכון אשראי.

יב. **בנספח א' (יישום תהליך המיפוי) -**

הנספח נערך מחדש.

יג. **בנספח ב' (טיפול בסיכון אשראי של צד נגדי ובקיזוז בין מוצרים שונים)**

(1) בסעיף 96(iv), במקום המילים: "המותאמת ליחס שבין עלות השחלוף הנוכחית נטו לעלות השחלוף הנוכחית ברוטו..." יבוא: "המותאמת ליחס שבין עלות השחלוף הנוכחית נטו, אם חיובית, לעלות השחלוף הנוכחית ברוטו..."

דברי הסבר

להבהרה.

(2) בסעיף 97 (דוגמאות) תוקנה הדוגמה.

דברי הסבר

בעקבות ההחלטה לפיה עסקאות יחושבו לפי הצד "לקבל", שבו קיים סיכון האשראי.

12. **בהוראה מספר 204 (גישת הדירוגים הפנימיים לסיכון אשראי):**

א. **סעיף 313 - (EAD תחת הגישה הבסיסית) -**

המילים "...התלויה בתזרים המזומנים המדווח של הלווה" - יימחקו.

דברי הסבר

הדוגמה המובאת בסעיף עלולה להטעות באשר לתנאים בהם מחויבות למתן אשראי תחייב הקצאת הון.

ב. סעיף 314 EAD) תחת הגישה הבסיסית) -

האמור בסעיף יימחק.

דברי הסבר

האפשרות להחיל מקדם המרה לאשראי (CCF) בשיעור אפס, תחת גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית (FIRB) מקבילה לאפשרות להחיל מקדם המרה לאשראי בשיעור אפס תחת הגישה הסטנדרטית (סעיף 83 להוראה מספר 203). בעבר נקבע שאין מקום להחיל מקדם המרה לאשראי בשיעור אפס, ולפיכך תוקן סעיף 83. אם בעתיד יבוצע שינוי בסעיף 83 להוראה מספר 203 (ביחס לגישה הסטנדרטית), השינוי יוחל באופן אוטומטי גם על גישת הדירוגים הפנימיים הבסיסית, באמצעות סעיף 311.

13. בהוראה מספר 211 (הערכת נאותות הלימות ההון):

ההתייחסות לתהליכי הסקירה והערכה על ידי הפיקוח על הבנקים את תהליך הערכת נאותות הלימות ההון, מפורסמת במסמך נפרד "תהליך הסקירה הפיקוחי".

הבהרה

14. בדומה לנאמר בהוראת השעה, מובהר בזאת כי הנחיות שפורסמו על ידי וועדת באזל והנחיות מסוימות שפורסמו על ידי מועצת המפקחים האירופאית (CEBS) כמפורט בנספח לחוזר זה, משמשות את הפיקוח להערכת הליכי הניהול בתאגידים הבנקאיים במסגרת הנדבך השני, אשר מוזג להוראת ניהול בנקאי תקין מספר 211.

תחילה

15. תחילת האמור בחוזר זה, למעט האמור בסעיף 11.ד לעיל (ביחס לסעיפים 64-60 להוראת השעה ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), בסעיף 11.ח לעיל (ביחס לסעיף 99 להוראת השעה ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203) ובסעיף 11.ט לעיל (ביחס לסעיפים 103 ו-105 להוראת השעה ולהוראת ניהול בנקאי תקין מספר 203), מיום פרסומו. תחילת האמור בסעיפים 11.ד, 11.ח ו-11.ט לעיל מיום 30.9.10. תאגיד בנקאי שמתקשה ביישום האמור במועד, מתבקש לפנות למר עידו יד שלום, מנהל יחידת ההסדרה.

עדכון הקובץ

16. מצ"ב דפי עדכון לקובץ ניהול בנקאי תקין. להלן הוראות העדכון :

<u>להכניס עמוד</u>	<u>להוציא עמוד</u>
(6/10) [1] 201 -1-4	---
(6/10) [1] 202 -1-11	---
(6/10) [1] 203 -1-73	---
(6/10) [1] 204 -1-109	---
(6/10) [1] 205 -1-18	---
(6/10) [1] 206 -1-24	---
(6/10) [1] 208 -1-38	---
(6/10) [1] 211 -1-21	---

בכבוד רב,

רוני חזקיהו
המפקח על הבנקים

הנחיות שפורסמו על ידי ועדת באזל לפיקוח בנקאי¹:

אוקטובר 2006	1. עקרונות הליבה לפיקוח בנקאי יעיל (<i>Core Principles for Effective Banking Supervision</i>)
אוקטובר 2006	2. המתודולוגיה של עקרונות הליבה (<i>The Core Principles Methodology</i>)
יולי 1994	3. הנחיות ניהול סיכונים לנגזרים (<i>Risk Management Guidelines for Derivatives</i>)
ספטמבר 1998	4. מסגרת לבקורות פנימיות (<i>Framework for Internal Controls</i>)
ינואר 1999	5. נהלים סדורים לאינטראקציה של בנקים עם מוסדות ממונפים (<i>Sound Practices for Banks' Interactions with Highly Leveraged institutions</i>)
אוגוסט 1999	6. הגברת השלטון התאגידי (<i>Enhancing Corporate Governance</i>)
פברואר 2000	7. נהלים סדורים לניהול נזילות (<i>Sound Practices for Managing Liquidity</i>)
ספטמבר 2000	8. עקרונות לניהול סיכון אשראי (<i>Principles for the Management of Credit Risk</i>)
ספטמבר 2000	9. הנחיות הפיקוח לניהול סיכון סליקה בעסקאות שער חליפין (<i>Supervisory Guidance for Managing Settlement Risk in Foreign Exchange Transactions</i>)
אוגוסט 2001	10. ביקורת פנימית בבנקים וקשרי המפקח עם מבקרים (<i>Internal Audit in Banks and the Supervisor's Relationship with Auditors</i>)
אוקטובר 2001	11. דיו דיליגנס לקוחות בבנקים (<i>Customer Due Diligence for Banks</i>)
ינואר 2002	12. הקשרים בין מפקחי בנקים לבין רואי החשבון המבקרים (<i>The Relationship Between Banking Supervisors and Banks' External Auditors</i>)
מרץ 2002	13. הנחיות הפיקוח לטיפול בבנקים חלשים (<i>Supervisory Guidance for Dealing with Weak Banks</i>)
פברואר 2003	14. נהלים סדורים לניהול ופיקוח של סיכון תפעולי

¹ מסמכי וועדת באזל נמצאים באתר האינטרנט שלה, שכתובתו:

www.bis.org/list/bcbs/publ/index.htm

	(<i>Sound Practices for the Management and Supervision of Operational Risk</i>)	
יולי 2003	ניהול ופיקוח חוצה גבולות של פעילויות בנקאיות אלקטרוניות (<i>Management and supervision of cross-border electronic banking activities</i>)	15.
יולי 2003	עקרונות ניהול סיכונים לבנקאות אלקטרונית (<i>Risk management principles for electronic banking</i>)	16.
יולי 2004	עקרונות לניהול סיכון שער ריבית ולפיקוח הרשויות (<i>Principles for the management and supervision of interest rate risk</i>)	17.
פברואר 2006	חיזוק שלטון תאגידי בארגונים בנקאיים (<i>Enhancing corporate governance for banking organisations</i>)	18.
יוני 2006	הערכה נאותה של סיכון אשראי ומדידה של חובות (<i>Sound Credit Risk Assessment and Valuation for Loans</i>)	19.
ספטמבר 2008	עקרונות לניהול תקין של סיכון הנזילות ולפיקוח הרשויות (<i>Principles for Sound Liquidity Risk Management and Supervision</i>)	20.
מאי 2009	עקרונות לניהול נכון ולפיקוח על מבחני קיצון (<i>Principles for Sound Stress Testing Practices and Supervision</i>)	21.

הנחיות שפורסמו על ידי מועצת המפקחים האירופאית - CEBS²:

ינואר 2006	עקרונות ליישום תהליך הסקירה הפיקוחי (<i>Guidelines on the Application of the Supervisory Review Process under Pillar 2</i>)	1.
דצמבר 2006	עקרונות ליישום מבחני קיצון (<i>Technical Aspects of Stress Testing under The Supervisory Review Process</i>)	2.

הנוסח העברי של ההנחיות כפי שאומץ בישראל מפורסם מעת לעת באתר האינטרנט של בנק ישראל, שכתובתו: <http://www.bankisrael.gov.il>

² מסמכי מועצת המפקחים האירופאית נמצאים באתר האינטרנט של ה-CEBS, שכתובתו:

<http://www.c-eps.org/Publications/Standards-Guidelines.aspx>